

LEWIS & PARTNERS

Advokat Kenneth Lewis • Advokat Anna Dahlbom • Advokat Rebecka Lewis
Advokat Elisabet Rohtlieb • Advokat Peter Lindahl
Jur kand Ida Gasslander • Jur kand Linus Gardell

Stockholm den 12 maj 2016

Svea hovrätt
Avdelning 02
Box 2290
103 17 Stockholm

svea.avd2@dom.se

Vår ref:
8112/L

Till Högsta domstolen

ÖVERKLAGANDE

Klagande

Lay Down Your Arms/Nobel Peace Prize Watch, 802489-8861
c/o Magnusson
Marklandsgatan 63
414 77 Göteborg

Maired Maguire
109 Shore Road
Kilclief, Strangford, Co down bt307nw
Northern Ireland

David Swanson,
707 Gillespie Avenue
Charlottesville VA 22902
USA

Jan Öberg
Vegagatan 25
224 57 Lund

Ombud för samtliga:
Advokaterna Kenneth Lewis och Peter Lindahl
Lewis & Partners Advokatbyrå AB
Box 2104
103 13 Stockholm

Svarande

Peter Englund
Dragarbrunnsgatan 63 C
753 20 Uppsala

Göran K. Hansson
Sankt Eriksgatan 14
112 39 Stockholm

Lars Johan Heikensten
Odengatan 75, Lgh 1501
113 22 Stockholm

Kaci Kullman Five
Lille Toppenhaug 4
1353 Berums Verk
Norge

Tomas Nicolin
Karlavägen 11
114 24 Stockholm

Staffan Normark
Långgångsvägen 27
182 75 Stocksund

Marcus Storch
Grevgatan 65
114 59 Stockholm

Överklagat beslut Svea hovrätts beslut av den 19 april 2016 i mål nr Ö 1999-16

Saken Styrelseledamöters skadeståndsskyldighet gentemot Nobelstiftelsen enligt stiftelselagen (1994:1220); nu fråga om avvisande av talan enligt 34 kap 1 § rättegångsbalken

---

Som ombud för samtliga käreande i målet överklagar vi härmed hovrättens beslut och framställer följande

YRKANDEN

Att Högsta domstolen beviljar prövningstillstånd.

Att Högsta domstolen upphäver beslutet att avvisa stämningensansökan och återförvisar målet till tingsrätten för utfärdande av stämning.

GRUNDER

Käranden har talerätt.

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högsta domstolen.

SKÅL FÖR PRÖVNINGSTILLSTÅND

Enligt 5 kap. 1 § stiftelselagen gäller att en styrelseledamot eller förvaltare som vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligt eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet, stiftelselagen eller årsredovisningslagen. Enligt 5 kap. 4 § 1 st. 3 p. stiftelselagen kan talan om skadestånd till stiftelsen enligt 1 § samma kapitel väckas av den som enligt stiftelsens ändamål kan komma att få förmån av stiftelsen, d.v.s. stiftelsens destinatarer.

Hovrätten gör samma bedömning som tingsrätten när det gäller kändenas talerätt. Tingsrätten har som grund för sitt beslut uttryckt inställningen att när destinatärskretsen inte är *mer bestämd* än vad som är fallet beträffande Alfred Nobels ändamålsförordnande går det inte att tala om att någon viss person eller organisation kan komma att få förmån av stiftelsen. Enligt tingsrättens mening har därför ingen av kändena talerätt.

Tingsrättens beslut innebär således att karaktären av en stiftelses destinatärskrets är helt avgörande med avseende på frågan om en presumtiv destinatär har talerätt eller saknar talerätt för stiftelsens räkning gentemot enskilda styrelseledamöter. Om destinatärskretsen är för stor saknar samtliga destinatarer talerätt, enligt tingsrättens resonemang. Tingsrättens avgörande saknar helt stöd i lagtexten, praxis, förarbete och doktrin. Frågan i målet är således om karaktären av en stiftelses destinatärskrets har betydelse för frågan om de presumtiva destinatärernas talerätt gentemot stiftelsens styrelseledamöter. Frågan i målet är också när en destinatärskrets i så fall är att bedöma som så stor att de presumtiva destinatärerna saknar nämnda talerätt.

GÄLLANDE RÄTT

Stiftelselagen

Aktuella lagrum har citerats under föregående rubrik. Tingsrätten gör en restriktiv tolkning av lagtextens ordalydelse. Lagstiftaren har inte genom lagtextens ordalydelse på något sätt begränsat talerätten till den som ingår i en *mer bestämd* destinatärskrets eller motsvarande. Om det hade funnits en avsikt att begränsa bestämmelsens räckvidd hade detta enligt klagandens uppfattning angivits.

Förarbete

Som tingsrätten mycket riktigt anför kommenteras 5 kap. 4 § 3 p. i förarbetena till stiftelselagen endast på det sättet att *en person som objektivt sett omfattas av den av stiftaren bestämda destinatärskretsen har rätt att väcka sådan talan som avses i paragrafen* och att bestämmelsen torde få störst betydelse i fall då destinatärskretsen är starkt begränsad (prop. 1993/94 sid. 173). Uttrycket "bestämda" syftar här inte till att göra någon skillnad på en bestämd eller obestämd destinatärskrets, utan syftar till att det är just stiftaren som har bestämt destinatärskretsen och ingen annan. Prövningen av om den som har väckt talan om skadestånd omfattas av destinatärskretsen eller inte ska ske efter en objektiv måttstock. Det innebär att stiftelsestyrelsens egen tolkning av vem eller vilka som kan omfattas av destinatärskretsen inte äger vitsord. Det är domstolen som har att bedöma frågan om talerätt, med utgångspunkt i de omständigheter och bevis som presenteras av parterna i processen. Att bestämmelsen om talerätt sannolikt har störst betydelse då destinatärskretsen är starkt begränsad torde vara

korrekt. Det finns flera skäl för detta. Bland annat gäller speciella rättegångskostnadsregler i fall då någon väcker tala om skadestånd enligt 5 kap. 4 § tredje stycket stiftelselagen. Vid bifall är kärande endast garanterad att få sina egna rättegångskostnader ersatta. Syftet med dessa bestämmelser är att begränsa benägenheten att väcka talan i de fall destinatärkretsen är obestämd, såsom i det nu aktuella. Frågan faller emellertid utanför saken för detta överklagande.

Så som tingsrättens beslutsmotivering får förstås kan ingen närmare ledning, enligt tingsrättens uppfattning, hämtas från uttalandena i propositionen. De aktuella uttalandena är emellertid av vikt för nu förevarande fråga så till vida att det framgår av uttalandet att det uppmärksammats att en person, som ingår i en destinatärskrets som inte är starkt begränsad, kan ha ett intresse av att hålla en enskild styrelseledamot ansvarig, det torde bara inte höra till vanligheterna. Likväl uttrycks inte någonstans i propositionen, vilket är synnerligen viktigt att notera, att denna talerätt borde vara begränsad till en *mer bestämd* destinatärskrets.

Katarina Olssons tolkning av lag och förarbeten

Katarina Olsson, professor vid Lunds universitet, har kommenterat den aktuella bestämmelsen och förarbetena till bestämmelsen i sin doktorsavhandling, *Näringsdrivande stiftelser. En rättslig studie över ändamål, förmögenhet och förvaltning*, Lund 1996. Katarina Olsson uttrycker att kretsen av taleberättigade enligt 5 kap. 4 § stiftelselagen är mycket stor (se sid. 403). Enligt Katarina Olsson är det (sid. 404): "...ett stort antal personer som är taleberättigade och som lagstiftaren ansett berörs av stiftelsens ändamål och verksamhet". Enligt Katarina Olsson innebär detta (sid. 405) att det: "[i] en stiftelse med generiskt bestämda destinatärer kan det röra sig om tusentals personer, exempelvis alla födda i Malmöhus län som studerar vid Lunds universitet". Katarina Olsson, *Näringsdrivande stiftelser. En rättslig studie över ändamål, förmögenhet och förvaltning*, Lund 1996, sid. 403-405, har bifogats till överklagandet till hovrätten.

TINGSRÄTTENS BESLUT

Tingsrättens beslut, som hovrätten accepterat, måste tolkas så som att det är tingsrättens inställning att presumtiva destinatärer som ingår i en *inte mer bestämd* destinatärskrets saknar talerätt gentemot en enskild styrelseledamot som orsakat en stiftelse skada medan presumtiva destinatärer som ingår i en *mer bestämd* destinatärskrets har en sådan talerätt. Genom att tingsrätten har funnit att Nobelstiftelsens destinatärskrets inte är mer bestämd saknar alla personer i Nobelstiftelsens destinatärskretsen talerätt. Det är således inte bara käranden i detta mål som saknar talerätt gentemot en enskild styrelseledamot. Även om käranden skulle ha varit Nobelkommitténs andrahandsval till Nobels fredspris saknar denne, enligt tingsrättens beslut, talerätt på grund av destinatärskretsens karaktär. Nobelstiftelsens styrelse är i så fall helt enkelt skyddad från anspråk som framställs för stiftelsens räkning från presumtiva destinatärer överhuvudtaget.

Tingsrättens resonemang är naturligtvis inte begränsat till Nobelstiftelsens aktuella destinatärskrets. För det fall motiveringen accepteras måste domstolen, vid varje tillfälle en presumtiv destinatär väcker talan gentemot en styrelseledamot först avgöra om destinatärskretsen är av mer bestämd karaktär, varvid presumtiva destinatärer har talerätt, eller av inte mer bestämd karaktär, varvid presumtiva destinatärer saknar talerätt. Det anförda väcker i sin tur frågan när en destinatärskrets är att bedöma som *mer bestämd* respektive *inte mer bestämd*?

Enligt stiftelselagen kan en destinatärskrets vara antingen *bestämd* eller *obestämd* eller en kombination av båda (det vill säga stiftelsen har två destinatärskretsar, en bestämd och en obestämd). För att en stiftelse ska anses ha en *bestämd* destinatärskrets förutsätts att stiftarens vilja i stiftelseförordnandet har kommit till ett så konkret uttryck att svaret på frågan om vem som ska få åtnjuta en förmån inte är beroende av något val av stiftelsens förvaltning eller någon annan (se Isoz, *Stiftelselagen – En kommentar*, Norstedts Gula bibliotek, 1997, sid. 30, som har bifogats till överklagandet till hovrätten). En destinatärskrets som inte är bestämd på ovan nämnda sätt är obestämd.

Om stiftelsen har en destinatärskrets som består av bestämda fysiska personer är stiftelsen inte underkastad stiftelselagen enligt 1 kap. 7 §. Reglerna om talerätt i 5 kap. 4 § är således inte avsedda för denna destinatärskrets. Reglerna om talerätt är uppenbarligen inte heller avsedda att endast slå fast att en bestämd krets organisationer har talerätt. Härav följer att avsikten med reglerna om talerätt är att klart slå fast att en obestämd krets destinatärer har talerätt. Detta kan exemplifieras. Om tillhörighet till viss släkt är ett, men inte det enda, kravet för att få förmån av stiftelsen är destinatärskretsen obestämd. Likaså är destinatärskretsen obestämd om den krets som ska få förmån av stiftelsen exempelvis är pianoelever vid Kungliga Musikhögskolan. Det torde vara uppenbart att det är lagstiftarens vilja att pianoeleverna, i detta fall, har talerätt gentemot styrelsen i en stiftelse om styrelsen beslutar att till exempel ge en trumpetare förmån av stiftelsen istället för någon av pianisterna.

Eftersom att en destinatärskrets som är *inte mer bestämd* saknar talerätt, enligt tingsrättens resonemang, medan en *obestämd* krets destinatärer har talerätt enligt 5 kap. 4 § stiftelselagen följer att det inte kan föreligga identitet mellan begreppen. Att destinatärskretsen är obestämd är alltså inte detsamma som att destinatärskretsen är *inte mer bestämd*. Tingsrätten lämnar ingen annan ledning i beslutet avseende begreppets innebörd eller vilket stöd tingsrätten har för sin rättstillämpning. Tingsrättens rättstillämpning kan inte förstås på annat sätt än att tingsrätten i och med beslutet försöker skapa för stiftelselagens räkning ett helt nytt rekvisit av synnerligen oklar innebörd.

Skäl för prövningstillstånd på grund av tingsrättens och hovrättens rättstillämpning

Tingsrätten har försökt skapa ett för stiftelselagen helt nytt rekvisit genom lagtolkning utan stöd av varken förarbete, praxis eller doktrin. Skäl för prövningstillstånd föreligger härvid då det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt.

Käranden gör gällande att tingsrättens rättstillämpning är felaktig och direkt stridande mot lagtextens lydelse och syftet med lagen. Destinatärskretsens karaktär är oväsentlig för frågan om talerätt. Det domstolen har att bedöma med avseende på frågan om talerätt är om de specifika kärandena tillhör den aktuella destinatärskretsen eller inte, det vill säga om de specifika käranden efter en objektiv prövning av det av Alfred Nobel bestämda destinatärsrekvisitet kan komma att få förmån av stiftelsen. Om rätten finner att samtliga eller någon av kärande ligger inom ramen för detta rekvisit har de eller denne talerätt.

Det ska påpekas att den omständigheten att fredspriset i andra hand skulle ha tillfallit någon av kärande, eller att någon har eller borde ha nominerats för priset, är utan betydelse då detta mer är ett uttryck för en subjektiv än en objektiv tolkning av det av Alfred Nobel bestämda rekvisitet.

För det fall även Högsta domstolen finner tingsrättens rättstillämpning korrekt är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör när en destinatärskrets ska anses ha en sådan karaktär att de presumtiva destinatärerna har talerätt respektive inte har talerätt. Krävs det exempelvis att de presumtiva destinatärerna kan namnges för att dessa ska anses ha talerätt eller är det tillräckligt att man med någon grad av sannolikhet kan ange de presumtiva destinatärerna? Krävs det att destinatärskretsen är begränsad till antal och i så fall till vilket antal för att presumtiva destinatärer ska ha talerätt? Hur ska man se på frågan om destinatärskretsen förändras? Om det vid ett tillfälle då någon får förmån av stiftelsen går att namnge samtliga presumtiva destinatärer medan endast vissa kan namnges vid ett annat tillfälle eller om antalet presumtiva destinatärer förändras från ett år till nästa, har de presumtiva destinatärerna då talerätt vid vissa tillfällen då någon får förmån av stiftelsen men inte vid andra? Den slutliga frågan i målet blir härvid om fredsprisets destinatärskrets, vid tillfället då EU erhöll Nobels fredspris var att anse som mer eller inte mer bestämd. I anslutning till detta ska anföras att hela målet i sak avser frågan om Nobelstiftelsens styrelse tolkar ändamålsförordnandet för extensivt med resultatet att fredsprisets destinatärskrets, enligt styrelsen, är vidare än vad ändamålsförordnandet tillåter.

Vid bedömningen av frågan om talerätt ska Högsta domstolen även beakta artikel 6 i Europakonventionen enligt vilken var och en vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter ska vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol. Lagstiftaren har slagit fast att det är en civil rättighet för en presumtiv destinatär att väcka skadeståndstalan gentemot en stiftelses styrelse. Denna civila rättighet kan inte begränsas godtyckligt av domstolen. Enligt artikel 6 har en privat person rätt att få ett rimligt grundat anspråk prövat i domstol. Högsta domstolen ska därför meddela prövningstillstånd samt återförvisa målet till Tingsrätten för utfärdande av stämning.

Som ovan

Kenneth Lewis

Peter Lindahl